

“ÖZELLİKLE HALKLARIN MAKYAVEL’DEN ÖĞRENECEK ÇOK ŞEYİ VAR.”

Röportaj: Yrd. Doç. Dr. Banu BARGU

Khas öğretim üyesi

Fotoğraf: Ulaş TOSUN

Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından düzenlenen Salı Seminerleri’nde konuşma yapmak üzere üniversitenin davetlisi olarak İstanbul’a gelen **San Francisco State Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi Bölümü Başkanı Profesör James Martel**; Amerika’daki Occupy Wall Street-OWS (Wall Street’i İşgal) hareketlerini 1930’lar İspanyası’ndaki anarşist mücadeleye benzetiyor: “OWS ile Kuzey Afrika devrimleri arasında benzerlikler var. Arap Baharı olmasaydı, Wall Street protestoları da olamazdı. Aynı şekilde Yunanistan ve bugün İspanya’da gelişen hareketlerin de bağlantılı olduklarını düşünüyorum. (İtalyan düşünür-politikacı) Makyavel hep kötülüğün hocası olarak anlaşılmıştır. Neyse ki artık bu değişiyor. Bu değişim çok önemli. Özellikle halkların ondan öğrenebileceği çok şey var.”

James, bize biraz kendinizden bahseder misiniz?

- San Francisco State Üniversitesi’nde çalışıyorum. University of California, Berkeley’de Siyaset Bilimi üzerine doktora yaptıktan sonra Wellesley, Amherst ve Berkeley gibi çeşitli üniversitelerde de dersler verdim. Uzmanlığım siyaset teorisi üzerine. Daha önceleri erken modern dönem düşünürleri, özellikle de Thomas Hobbes üzerine çalışıyordum. Erken modern dönem benim için ilginçti çünkü bu dönem bugünün Batısı için radikal olasılıklar ile dolu bir an’ı temsil ediyordu. Ne yazık ki bu olanaklar hiçbir zaman tam olarak gerçekleştirilemedi. Dolayısıyla bugünkü Batı liberalizminin temelini oluşturan metinlerde -ki Makyavel, Hobbes ve Spinoza’yı düşünerek söylüyorum- gerçekleşmemiş çok daha farklı bir potansiyel buluyorum.

Daha sonra ise Walter Benjamin üzerine yazmaya başladınız. Bu değişim nasıl oldu?

- Evet, Benjamin üzerine iki kitap yazdım. Benjamin ve Hobbes gibi çok farklı iki düşünürün arasında birçok ortak nokta fark ettim. Benjamin’in aslında, eğer daha farklı bir modernite yaşanmış olsaydı, radikal bir Hobbes’un yol alacağı yörüngede olduğunu gördüm. Onların arasındaki bağlantıları keşfetmeye başladım, özellikle temsiliyet konusunda ve benim ‘siyasi putperestlik’ olarak adlandırdığım meselede. Siyasi putperestliği ben örneğin doğa hakkında, gerçeklik hakkında doğru olmayan fikirlere ve masallara inanmak olarak tanımlıyorum. Tam da burada hem Hobbes hem de Benjamin’in bu putları sorgulamak ve ifşa etmekte ortaklıklarını görüyoruz.

Ortaklaşmayı açıklayabilir misiniz?

- Erken modern düşünürler ve Benjamin dışındaki üçüncü bir ilgi alanım da, felsefi ve siyasi bir akım olarak anarşizm. Aslında Benjamin'in de bu akıma katıldığını söylemek mümkün. Benim şimdilerde ilgilendiğim konu özellikle İspanya İç Savaşı bağlamındaki anarşist uygulamalar. O dönem tutulmuş günlüklere, o zamanın gazete ve dergilerine bakarak, o sürecin deneyimini kuramsal bir şekilde yazmak istiyorum. Benjamin, birbirinden çok farklı tarihsel dönemlerin birbirini aydınlatabileceğini, hatta birbirlerini dönüştürebileceğini düşünür. Ben de buradan ilham alarak, o dönemde sınırsız bir potansiyele sahipmiş gibi algılanan anarşizm ile bugün saçma ve olanak dışı olarak görülen felsefi anarşizm arasında bir konuşma başlatmak istiyorum. Gerçi bu son yargı, Amerika'daki Occupy Wall Street-OWS (Wall Street'i İşgal) hareketleriyle kırılmaya da başladı.

• OWS, ANARŞİST BİR TARZDAN BESLENDİ •

Occupy Wall Street, 1930'lar İspanyasındaki gibi anarşist bir mücadele mi bu sizce?

- Hem iyi hem de kötü anlamlarıyla birlikte anlaşılacak kaydıyla "evet." Örneğin Occupy Wall Street hakkındaki en önemli şikayetlerden bazıları, bu hareketin net bir talep listesinin olmayışı ve son derece süreç odaklı oluşu. Bu iki özellik, bana bu mücadelenin anarşist bir tarzdan beslendiğini söylüyor. Bu örgütlenme açısından bir zaafiyet, çünkü dağınıklar ve diğer sol muhalefet de onları bu yüzden eleştiriyor zaten. Ama bana göre, bu aynı zamanda onların gücü, çünkü başsız bir kuvvetin başını kesemezsiniz.

O halde anarşizm derken 'kral'ı olmayan hareketleri kastediyorsunuz?

- Tam da öyle. Kralın başını kesmek modern siyasette çok önemli bir imge. Bu harekete bakarsak, öyle bir baş zaten yok. Dolayısıyla bir gün birisi bir yere çadır kurar ve her şey yeniden başlar.

Peki Occupy Wall Street ve Kuzey Afrika'daki devrimler arasında bir benzerlik görüyor musunuz?

- Kesinlikle.

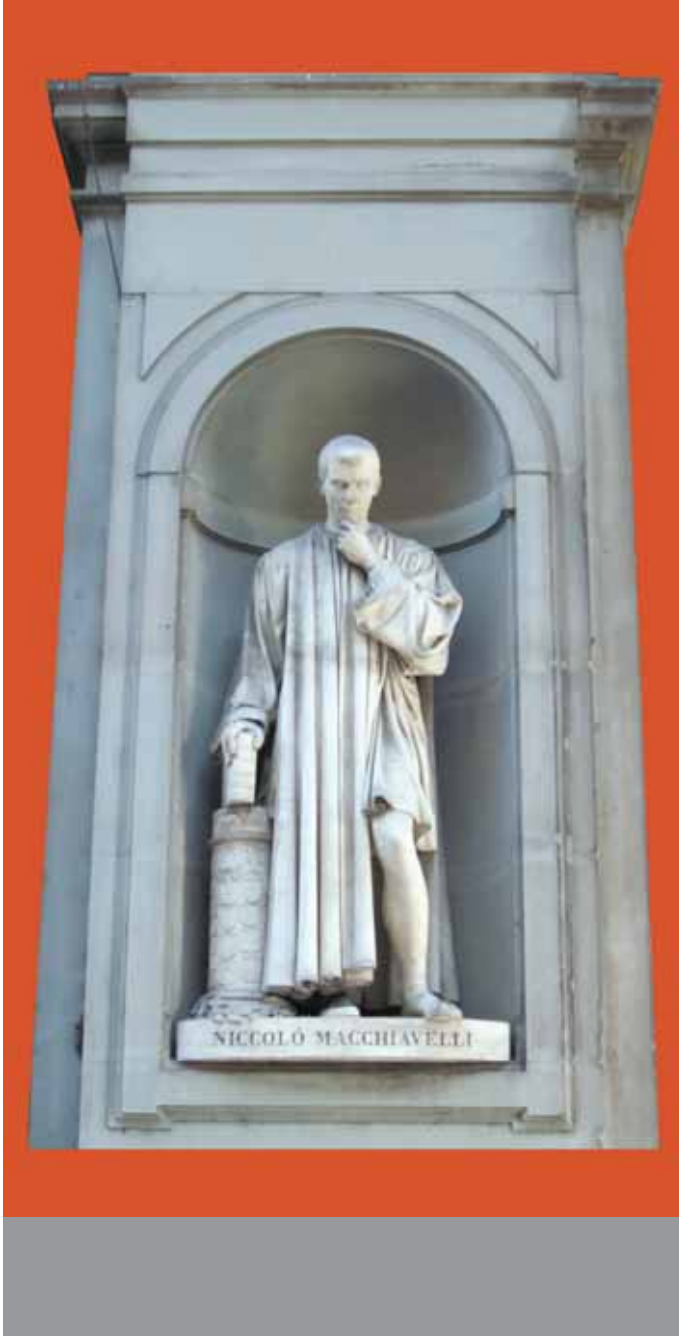
Ama herhalde Kuzey Afrika'daki göstericilerin birçoğu kendini anarşist olarak nitelendirmez?

- Bu doğru. Zaten onlara felsefi anlamda anarşist demek doğru da olmaz. Ama bu hareketler arasında bağlantı olmadığı anlamına da gelmiyor. Kuzey Afrika'daki devrimler Wall Street'te ve Wisconsin'da olanları ateşledi. Burada, özellikle yaşadığımız bu tarihsel an'da, ilginç olan nokta şu: Bütün bunların olması hepimize tamamiyle olanaksız ve düşünülemez geliyordu, ta ki olana kadar. Bazı şeyler bir yerde olup da düşünülebilir ve olanaklı hale gelince başka yerlerde de düşünülebilir hale geliyorlar. Bu anlamda sembollerin gücü benim çok ilgimi çekiyor. Semboller, OWS örneğinde çadırlar, olan bitenin yükünü sırtlıyorlar ve başka şeyleri mümkün hale getiriyorlar. Semboller olanaklılığın işaretleri. Eğer Arap Baharı olmasaydı, Wall Street protestoları da olamazdı. Aynı şekilde Yunanistan ve bugün İspanya'da gelişen hareketlerin de bağlantılı olduklarını düşünüyorum.

• SİYASİ OTORİTE YOKTAN OLUŞUR •

Felsefi anarşizme ve bunun güncel hareketlerdeki dışavurumlarına olan ilginizden bahsettiniz. Ancak Kadir Has Üniversitesi'nde yaptığınız konuşma modern devletin başkuramcısı sayılabilecek bir düşünür olan Makyavel üzerine. Araştırmalarınızda bu iki farklı damarı nasıl bağdaştırıyorsunuz?

- Konuşmamda Makyavel için siyasal otoritenin nasıl hiç yoktan oluştuğunu anlatıyorum. Önceleğin ortada siyasal otorite diye birşey yokken bir anda, büyük ve teatral bazı jestler aracılığıyla, ki ben bunlara 'siyaset sanatı' adını veriyorum, devamlılığı olan bir siyasal otorite kurulabiliyor. Neredeyse bir mucize gibi. Tabii Makyavel'e göre bunu yapmanın doğru bir yolu olduğu gibi,

Siyaset için genellikle “seçkinlerin iktidar oyunu” denir. Sizce Makyavel bunun öyle olmadığını mı gösteriyor bize?

- Makyavel Prens’in dışındaki yazılarında, örneğin Roma’nın nasıl Romulus ve Numa gibi krallar tarafından kurulduğunu, fakat bu kralların aslında çok daha katılımcı olan bir cumhuriyetin temellerini attıklarından bahseder. Cumhuriyet fikri Makyavel için çok önemlidir. Cumhuriyetin kamu yararını başka şeylerin önüne koyması onu diğer rejimlerden ayırır.

• KAMUYU BİREYİN ÖNÜNE KOYAN REJİM •

Cumhuriyet nasıl benimsenir?

- Bir cumhuriyeti benimseyebilmeniz için sizin dışındaki herkesin de o cumhuriyeti aynı şekilde benimsediğine inanmanız gerekir. Bir cumhuriyetin yürümesi için çok fedakarlık gerekir. Dolayısıyla az önce bahsettiğim teatral jestler önemlidir. Çünkü bu jestler artık radikal bir biçimde farklı bir şeylerin olduğunu ilan ederler. Adil ve eşitlikçi bir rejim gelmiştir ve artık sizin bireysel problemlerinizin, küçük dertlerinizin, kırgınlıklarınızın bir önemi kalmamıştır. Bu cumhuriyete kendinizi tamamiyle verebilmeniz gerekir. Junius Brütüs intihar eden Lucretia’nın bedeninden kanlı bıçağı çekip çıkardığında, bu artık cumhuriyetin geldiğini ve adaletin tesis edileceğini haber veren dramatik bir harekettir. Öyle ki artık herkes bu cumhuriyete kendini adayabilecektir. Aynı şekilde Brütüs’ün kendi oğullarını kamu tarafından suçlu bulduklarında öldürmesi, bir yönetenin bile kendi ailesini devletin önüne koymadığının göstergesidir. Klasik anlamıyla cumhuriyet, kamuyu tüm bireylerin önüne koyar ve herkesin aynısını yapması için gereken güveni oluşturur.

Bugüne bakmak gerekirse Cumhuriyet ne durumda?

- Amerika ve Türkiye her şeyden önce birer cumhuriyettirler. Ancak Amerika şekilsel olarak bir cumhuriyet olma özelliğini korusa da içerik olarak çok sıkıntılı bir dönemden geçiyor. Burada cumhuriyet derken George W. Bush gibi cumhuriyetçilerden bahsetmediğim, cumhuriyet fikrinden söz ettiğim altını çizmek isterim. Bush ve benzerleri cumhuriyetçi modelin tehlikelerini gösterirler, yani nasıl yozlaşabileceğini. Makyavel de her ne kadar Roma Cumhuriyeti’ni romantize etse de, her ne kadar onu olduğundan radikal ve kolektif bir yer olarak hayal etse de, cumhuriyetin yozlaşma tehlikesine sık sık işaret eder. Romalıların yozlaşmaya engel olmalarının en önemli yolu sürekli savaşmaktı.

Amerika da belki benzer bir yola başvuruyor. Ama bu da bir çözüm değil. Bu anlamda Türkiye'nin Amerika'dan daha iyi bir noktada olduğunu düşünüyorum. Türkiye daha iyi bir cumhuriyetçiliğe doğru gidiyor, özellikle halkın katılımının önünü açtığı için.

Katılım demişken, Obama'nın başarısı biraz da siyasete normalde katılmayanların, özellikle de gençlerin, desteğini almasıydı. Peki Obama'nın yeniden kazanabileceğini düşünüyor musunuz?

- Eğer ekonomi biraz daha düzelse ve özellikle Cumhuriyetçilerin adaylarından daha radikal sağ görüşlü olanı partinin başkan adaylığını kazanırsa Obama için yeniden seçilmenin cepte olduğunu düşünüyorum. Ekonomi düzeliyor. İşsizlik oranı düştükçe Obama'nın rating'i yükseliyor. Eğer Cumhuriyetçilerin adayı Romney olursa Obama'nın hâlâ şansı var ama işi daha zor.

Obama bugüne dek başarılı oldu mu sizce?

- Benim Obama'dan çok yüksek beklentilerim olmadı hiç, dolayısıyla bugün hayal kırıklığına uğrayan birçok insan kadar üzülmedim doğrusu. Ama ben de onun daha mücadeleci, daha agresif, daha az ödün veren bir şekilde davranmış olmasını isterdim. Neredeyse bir Habermasçı gibi, herkesle konuşarak bir anlaşmaya, çözüme varabileceğini düşünüyor. Oysa mutabakat her zaman mümkün değil ve bu yüzden de Obama giderek daha fazla sağa kayıyor ya da kaymasına neden olacak manevralara kurban gidiyor. Bence Obama'nın en büyük başarısızlığı, başarısız olduğu fikrinin oluşmasına neden olmak. Az önce Occupy Wall Street ve Makyavel ile ilgili olarak söylediklerime dönersek, siyasi sembollerin ve teatralliğin kullanımında başarısız oldu diyebilirim. Başarılı görünmek konusunda başarısız oldu. Aslında inanılmaz bir adam, mükemmel bir hatip ve ilk siyahi başkan olması mucize gibi. Ancak çok fikir değiştiriyor ve çok ödün veriyor. Tabii yapmayı vaat ettiği bazı işleri de gerçekleştirmedi. Örneğin Guantanamo'nun kapatılması gibi. Bu nedenlerle gençler, öğrenciler geçen seçimde olduğu gibi seferber olmuyorlar artık Obama için. Occupy Wall Street siyasal oyunu tamamen değiştirdi. Kapitalizmi sorgulamaya, sürekli olarak vergi indirimleri isteyen Çay Particileri'nin taleplerini durdurmaya, dalgayı tersine çevirmeye yönlendirdi insanları. Bunun devam edip etmeyeceğini, nasıl etkileri olacağını ise hep birlikte göreceğiz.

KALEME ALAN: JAMES MARTEL

- *Divine Violence: Walter Benjamin and the Eschatology of Sovereignty* (Routledge/GlassHouse 2011)
- *Textual Conspiracies: Walter Benjamin, Idolatry and Political Theory* (Michigan, 2011)
- *Subverting the Leviathan: Reading Thomas Hobbes as a Radical Democrat* (Columbia, 2007)
- *Love is a Sweet Chain: Desire, Autonomy and Friendship in Liberal Political Theory* (Routledge, 2001)